

UGASIT ĆE SE IME ONIH KOJI VOLE POPULARNOST

Abdulvehhab eš-Šar'an': Učenjaci i sufije, prijevod i napomene mr. Mustafa Prljača, El-Kalem, Sarajevo, 2005.

Spretan odabir autora i teme, dobar prijevod i renomiran izdavač (time i primjereno uređena knjiga) te napretencioznost štiva koje, da tako kažemo, ne obavezuje na strogo disciplinirano čitanje, ali omogućuje čitalački užitak, to su značajke koje preporučuju knjigu Abdulvehhaba eš-Šar'anija Učenjaci i sufije. Izdavač je zvanično najbolji bh. izdavač El-Kalem iz Sarajeva (priznanje s ovogodišnjeg Sajma knjige u Sarajevu), a prevodilac mr. Mustafa Prljača, diplomant arapskog jezika na El-Azharu u Kairu, od kojega smo navikli da se duhovne knjige s arapskog na bosanski jezik mogu prevoditi s mnogo duha i topline.

Imam Šar'ani (Abdulvehhab ibn Ahmed ibn Ali en-Ensari) postao je hafiz Kur'ana kao dječak i život nastavio provoditi u ibadetu, učenju i usavršavanju znanja i morala. Studirao je osnove šerijatskog prava, šerijatsko pravo, hadis, tefsir i jezik. Napisao je više od 50 djela. Ubraja se u velikane sufizma, autentične predstavnike sufijske misli i prakse, sufijske filozofije života, ali je zanimljivo da se, citirajući istaknute savremenike koji nisu bili sufije, ne ustručava ni osporavati njihove stavove, i sam osuđujući deformirane oblike, koji su sufizmu nanosili štetu, pa je često zapadao u nemilost zavidljivaca.

Prljača je – opredijelivši se za naslov Učenjaci i sufije – odlučio prevesti Eš-Šar'ani'jevu knjigu Mali leksikon sufija i učenjaka u kojoj su portretirane istaknute islamske ličnosti iz desetoga stoljeća po Hidžri. Uz izrazito zanimljiva, neposredno ispričovijedana svjedočanstva o njima (autor piše na osnovu poznanstva s ličnostima o kojima piše), čitalac posredno saznaje i mnogobrojne informacije o sredini u kojoj su oni živjeli i stiče uvid u događanja, posebno na teritoriji Egipta, i to

u burnom vremenu, kad su Osmanlije tamo preuzeli vladavinu.

Posrijedi su ljudi koji su svojim načinom života, kao visokomoralne ličnosti, nastojali primjenjivati naučeno. Slijedili su put koji su smatrali da je najispravniji i izražavali smisao koji su dokučivali znanjem koje se pred njima otkrivalo. Smatrali su da je na najprimjereniji način da slijede ono sa čime je došao posljednji Božiji poslanik Muhammed, a.s., čije je učenje «milost čovjeku i sigurna zaštita od svih zala koja se neminovno pojavljuju..., učenje koje onima koji ga se drže osigurava snagu, dostojanstvo i čast, odnosno drži ih u blizini dragoga Boga».

Knjiga je podijeljena u tri dijela. U prvome piše o šejhovima čiji je bio učenik ili je slušao njihova predavanja. U drugom dijelu su portretirane ličnosti koje je susretao, ali nije bio njihov učenik. Prva dva dijela knjige su gotovo bez ikakvog uvoda i autor odmah započinje pojedinačna pripovijedanja. Međutim, u trećem dijelu su skicirani portreti onih savremenika koji su bili živi dok je pisana knjiga, a bili su pristalice imama Ebi Hanife en-Nu'mana, imama Malika ibn Enesa te imama Ahmeda ibn Hanbela. I, tu počinju problemi. Taj dio knjige je, zato, autoru zadao najviše muke. On napominje da je «malo onih koji su spremni govoriti o nečijim vrlinama još za vrijeme njihovoga života», jer se «obično o vrlinama govori nakon smrti onih koji su ih posjedovali». Ali, veći problem je, zapravo, u onima o kojima se piše. Pri tome, Eš-Šar'ani citira misao imama Malika: «Ako učenjaci budu žudili da postanu poznati, neće postati poznati». Zatim navodi da su mu, dok je pisao ovu knjigu, dolazili oni koji su saznali da njih nije spomenuo i – napadali ga zato što su izostavljeni. «Stoga sam ih izuzeo iz knjige jer će se, makar i poslije nekog vremena, ugasiti ime onih koji vole popularnost, pa im moje navođenje ne bi bilo ni od kakve koristi». Ovaj stav potkrepljuje sufijskim slaganjem o tome da je znak učenjaka koji postupa po znanju da sebe vidi kao najprezrenijeg Božijeg stvora. «Kad bi oni došli na neku gozbu i niko im ne bi prišao, niti im napravio mjesta, njihova radost bi time bivala veća...»

Knjiga počinje s velikanom Dželaluddinom es-Sujutijem (napisao je 460 djela, znao napamet

200 hiljada hadisa sa senedom i znao ih naučno valorizirati) i završava se s kazivanjem o šejhu Šihabuddinu El-Behutiju (s kojim je proveo 40 godina i nikad nije primjetio kod njega ništa što bi moglo predstavljati mrlju na njegovoj vjeri). Između njih dvojice je još 101 ime, ukupno, dakle, 103, i toliko posebnih, vrlo živopisnih pripovijedanja o njima. Neka predstavljaju jedinstven čitalački ugođaj.

Isnam Taljić

STO GODINA SAMOĆE

Miljenko Jergović: Dvori od oraha, Civitas d.o.o., Sarajevo, 2005.

Roman Dvori od oraha Miljenka Jergovića, u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini vrlo popularnog književnika, čije su knjige u posljednje vrijeme najprevođenije izvan granica ovih dviju država, dobio je nagradu Društva pisaca Bosne i Hercegovine kao najbolja knjiga domaćeg autora.

Jergović je prije rata živio u Sarajevu i objavio dvije zbirke pjesama: Opservatorija Varšava (1988.) i Uči li noćas neko u ovom gradu japanski (1992.). I dio oružane agresije je preživio u Sarajevu, nakon čega je (1994.) objavio zvirku priča Sarajevski Marlboro, koja je, kao prvo efektno pripovjedačko svjedočanstvo s lica mjesta, naišla na interes, objavljena u više zemalja i nagrađivana. Jergović je vrlo plodan i vrlo atraktivan pisac. Objavio je još zbirke priča: Karivani (1995.) i Rabija i sedam meleka (2004.), zatim, iste godine, nešto izmijenjenu verziju prethodne knjige pod naslovom Inšallah, Madona, inšallah, te romane Mama Leone (1999.) i, ove godine, Gloria in exselsis. Ovaj posljednji roman nam još nije poznat, ali je, u poređenju s njegovim prvim romanom, u Dvorima od oraha Jergović načinio pomak. Ostajući odan šarmantno-atraktivnom stilu iz odličnoga romana Mame Leone, u ovome romanu je manje lepršav i manje sentimentaln

u smislu tankočutnosti, ali sa više odrještosti i s ogrubljelijom, više publisističkom rečenicom i s vođenjem radnje kojim se povlađuje široj čitalačkoj publici. Uz to, mada će to ovdašnji čitaoci umnogome doživljavati kao faktografsko opserviranje događaja iz prošlosti (kojima se Jergović kao marginalno bavi u odnosu na glavnu fabulu, koja je navezana na glavne junakinje), bude li prevedena i ova knjiga, čitaocima izvan granica bivše Jugoslavije roman će značiti definitivno rađanje evropskog Marquessa. Posljednjih stotinu godina koje su harale ovim prostorima, naime, nama su više nego suhoparne, mada i nas Jergović na njih podsjeća spisateljski vješto, ali će to strancima izgledati realistički neshvatljivo, time i predstavljati efektan književni hod neuhvatljivim graničnim područjem između fantazmagorije i magičnog realizma.

U savremenoj proznoj književnosti forma uopće nije puka forma. Iznalaženje forme književnog izraza čini ne samo preduvjet nego i bit sadržaja. Jergović tim zatjevima višestruko udovoljava u ovome romanu. Dakle, samo se čini da se na fonu osnovne radnje (smještene u provincijalni mentalitet više gradova, posebno Dubrovnika, zatim Sarajeva, a potom Trebinja, pa i Konjica itd.) koja prati život junakinja romana, kao marginalije zbivaju događaji koji su, gradirano odozdo prema gore u rečenoj političkoj geografiji, obilježili proteklo stoljeće, a potom i u Evropi, zatim u Americi itd. Ta zbivanja kroz roman teku kao nekadašnji nezaobilazni filmski žurnali (ponekad i doslovno), ali zauzimaju prostora koliko i sam film, tj. osnovna fabula roman. Jergović to dvoje prepliće tako što svoje junake (uglavnom sporedne, s kojima su direktno povezane glavne junakinje romana) stavlja u pozicije aktera tih događaja. Oni bivaju u među hajducima i drugim razbojnicima, u ustašama, u partizanima, u četnicima, u komunističkim komitetima ili u njihovoj blizini, među emigrantima ili se drugim povodima nađu i po svijetu.

Podjednako važan oblik formalnog obilježja ovoga romana je i dobar štos s obilježavanjem poglavlja. Već na početku čitalac saznaje koliko ih u romanu ima: prvo poglavlje je obilježno

rimskim bojem XV., a posljednje sa I. Dakle, introspekcija, i to, u dramaturškom smislu, vrlo precizna: na početku romana saznajemo da je završen život glavne junakinje romana Regine Delavale, udate Sikirić, u sljedećem, četrnaestom, čitalac je suočen s time kako je ona, u svojoj 97. godini, život završila kao luda Manda, dok se u predzadnjem, drugom poglavlju uvodi u vrijeme i situacije kad će biti začeta, a zatim i rođena glavna junakinja, što biva 5. aprila 1905. godine, na kraju knjige i u poglavlju koje je obilježeno kao prvo.

Između posljednje i prve stranice ovoga obimnog romana je, dakle, stotinjak godina razmaka. I, koliko su god za roman sporedna zbivanja bila burna, žestoka i dramatična, i koliko god ponekad takvima izgledaju i životi glavnih junakinja, Regine Delavale, udate Sikirić, i njezine kćerke Diane, kao druge glavne junakinje, Jergović je uspio u tome da krajnji dojam ostavi takvim da je to, zapravo, bilo stoljeće samoće; hladne, surove, turobne obezluđene... samoće, i ne samo kad je u pitanju život njegovih junakinja.

Isnam TALJIĆ

KNJIGA SA 40 I JOŠ 40 PJESAMA

Meho Baraković, Stockholm iznutra i druge pjesme, Stockholm och andra dikter, NIK Kujundžić, Lukavac, 2005.

Bošnjaci su najraseljeniji narod na svijetu. Tvrdi se da ih ima u 184 zemlje i na svim meridijanima. Utakvim okolnostima je nesporna i činjenica ne samo nastajanje, već i – s obzirom na već dobro dug period – postojanje bošnjačke književnosti izvan granica Bosne i Hercegovine. Takvom stvarnošću se još nismo pozabavili u dovoljnoj mjeri, ali je pokušaj okupljanja tih ljudi koji se bave pisanjem na ovogodišnjem Sajmu knjige u Sarajevu potvrdio njihovu namjeru da ne prekidaju veze s matičnom domovinom. O tome uvjerljivo svjedoči i sadržaj njihovih

knjiga. Time se potvrđuje moguće definiranje pojma dijaspora – raseljavanje neke zajednice izvan njihove postojbine, a da pri tome zadržavaju svoju kulturu, tradiciju, običaje. Kako o tome i svjedoče njihove knjige, u tom smislu, smislu očuvanja veze naših ljudi sa rodnim krajem, izuzetno je značajno postojanje ove književnosti.

Međutim, istovremeno se postavlja i pitanje kvaliteta te književnosti. Ali, o tome bi se, kao, uostalom, i kad je u pitanju sama Bosna i Hercegovina, moglo nadugo i naširoko. Jedno od pitanja koje bi se pri tome nametnulo je i to da je neuporedivo manje knjiga poezije u odnosu na prozu (uz mnogobrojne prebjeg iz poezije), što je fenomen i svojevrsni postratni sindrom.

Nova knjiga pjesnika Mehe Barakovića zavrjeđuje punu pažnju. On je ostao pjesnik i potvrđuje da je zaista pjesnik. I ne samo zato što je i prije agresije na Bosnu i Hercegovinu imao podosta objavljenih pjesničkih zbirki, nego više zato što je riječ o knjizi izuzetnog pjesničkog sazrijevanja. Objavljena je dvojezično, na bosanskom i švedskom jeziku, pod naslovom Stockholm iznutra i druge pjesme, Stockholm och andra dikter.

Baraković je, inače, živio u Trebinju, a od 1995. je u Švedskoj. Na toj relaciji između evropskog juga i evropskog sjevera je i ispisana ova knjiga, knjiga dostojanstvene patnje i čežnje za izgubljenim zavičajem i batrganja u otimanju hladnoći novoga podneblja. Nenalaženje i uporno traženje sklada pjesnik efektно izražava pojmovima ravnoteže i simetrije (pjesma Još jedna fotografija na kiši):

Još jednom ostajem bez Ravnoteže
i Simetrije

i sve se bojim da mi se Tijelo ne rastoči
i da od svega ne ostane samo

Visak i i moj Urluk

koji niko neće da razumije.

Ovome motivu se više puta vraća (pjesma Na kašikicu) :

Jer nema Ravnoteže

jer nema zemne Simetrije

jer nemam više Prijatelja.

I ponovo (pjesma Nakon svega, smrt):

Daleko od dnevne Simetrije

i Osipanja
 i noćne Ravnoteže
 želi da istruhne
 i da Smrti ne ostane ništa.
 Ili (u pjesmi Šta od mene traži gospođa

Elvira Jonsson):

Ustajem od stola i pišaće mašine
 hoću svoju isprepadanu dušu da izvedem u
 šetnju

i da sredim Utiske
 i da poredam pravilno Slike
 i da se još jednom dogovorim s
 Ravnotežom

i sa Simetrijom
 i sa tamnim Osipanjem
 neka me ne diraju
 dok se dobro ne razbudim.

Premda se to stihovima prečesto implicira, a – uz kišu u Švedskoj – smrt je dominantan motiv u knjizi, ovo je toliko dobra Barakovićeva knjiga da se ne bi trebala shvatiti kao autorov testament. Dostignutim kvalitetom, ona, jednostavno, obavezuje ovoga pjesnika da se ne okani novih pjesama. Uz to, Baraković je u posljednje vrijeme veoma aktivan u glasilima bošnjačke dijaspore. Posebno se usmjerio na obrađivanje tema iz islama. To su vrlo zanimljivi tekstovi. I toliko pisani iz dubine duše da bi to, naprosto, moglo naći odraz i u njegovim novim pjesmama. Komponenta takve duhovnosti nije zastupljena u ovoj knjizi, pa bi time pisac mogao otvoriti nove prostore u gonetanju problema vlastite otuđenosti na otuđenom Sjeveru. Ne nazire li se to već možda u pjesmi pri kraju knjige Stvari koje nas okružuju, gdje su opet dominantni pojmovi ravnoteže i simetrije, ali ovdje i drukčije postavljani:

Sve je od Nečaga Sazdano
 i Napravljeno
 i sve je Ravnotežom
 i sve je Simetrijom ukrašeno
 Velika i neprolazna moja Ljubavi.

Pjesme su razvrstane u četiri poglavlja: Možda, Jednom, Sve se to događa u krugu i Stockholm iznutra. Ima ih 40 ili, zapravo, 80, računajući i prijevode s bosanskoga jezika na švedski, a to su, naravno, iste i sasvim drukčije pjesme.

Isnam TALJIĆ

TRI SNA O ALADŽI DŽAMIJI

Mirsad Sinanović: San Hasana Nazira, Conectum, Sarajevo, 2005.

U književnom, pa i svakom drugom stvaralaštvu izbor teme je sam po sebi preduslov uspjeha na putu stvaralačkog istrajavanja. Ipak, iskustvo je pokazalo i drugu stranu takvog izazova – i najbolji izbor je znao biti nesretno potrošen, a pisac je bivao poražen u nemoći da odgovori izazovu teme. Ovaj roman na samom početku nagovještava da se ovo drugo nije moglo dogoditi Mirsadu Sinanoviću, koji je i mjestom rođenja i višegodišnjim istrajnim radom emotivnom vrpcom bio vezan za fočansku Aladžu. Ono što je (od)živjelo u njegovom biću, od djetinjstva do zrelog životnog doba, pretočeno je u riječi izravno iz duše i srca, pa tek onda iz nauma. Nakon romana Žrtvovanje vuku, čitaocima je ponudio umnogome drukčije štivo po književnom naboju, mada se centralnim mjestom događaja ponovo zadržava u rodnom, fočanskom kraju.

Sinanović je pisac koji vjeruje u ono što piše. U čistoj vjerskoj spoznaji kako Sudnji dan nosi sa sobom čist račun, kako je sve što je stvoreno ljudskim umom neminovna prolaznost, on nam nudi romanopis koji su ispisali čista pobožnost, osebusni talent (koji sam po sebi nameće vlastitu originalnost), iskustvo i ljubav prema pisanoj riječi, pa tek onda ono bez čega ovo djelo ne bilo uspješno – dobro poznavanje povijesnih detalja s ciljem rasvjetljavanja života i djela Hasana Nazira Čelebija.

Pomni čitač ovog Sinanovićevog romana, u kome je san centralna osnova, a mudra i odabrana riječ čvrsta i neraskidiva potka, uvjerit će se da pisac nije koristio ustaljenu shemu pisanja romana. Tek kada se iščita cijelo djelo, svaka misao, poput kamena na Aladži džamiji, liježe na svoje mjesto. U tom mozaiku i skladu ljepote, sve mora biti tamo gdje treba biti. Kao što najveći učitelj i neimar Kodža Mimar Sinan nije mogao poslati u Hotču dundera da gradi džamiju, koju je u snu vidio kao i Hasan prije